

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV [i.e. V]. Corollaria præcedentis doctrinæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

intellectus, unus absolutus, alter relativus, ut fa-
centur omnes Theologi: Ergo nec duplex intelli-
gere: absolutum unum, & relativum alterum.
Consequentia tenet ex paritate rationis.

Probatur tertio: Actio intelligendi essentialis,
in ratione intellectus est infinite perfecta; cum
in cognitione attingens omne objectum cognosci-
bile, sub omni modo quod cognoscibile est: Ergo
non datur intellectio notionalis, virtualiter ab
absoluta distincta. Consequentia probatur: Ideo
in Deo non distinguimus duplicem misericordiam
vel justitiam, quia quilibet intra proprium ge-
neris est infinite perfecta: Ergo eadem ratio
non debet in Deo distinguere duplex actio in-
tellectus.

Denique probatur: Si daretur in Deo intelli-
gere notionale, virtualiter ab essentiali & communi
distinctum, solum posset sic ab eo distinguere per re-
lationem: nam notionalia non aliter distinguuntur
in Deo ab essentialibus & communibus: nisi quia
illa dicunt relationem, non vero ista: Sed relatio
non est sufficiens ad constituendum aliquid intel-
ligere divinum ab intelligere essentiali & commu-
ni formaliter aut virtualiter intra lineam intelli-
gentis distinctum; quia omnis intellectio est actus
secundus vitalis, & perceptio objecti, dicens ordi-
nem ad suum objectum ut objectum illius est; re-
latio vero divina, neque est actus vitalis, neque
perceptio objecti, sed terminus naturae divinae,
constitutivus personae; nec dicit ordinem ad ob-
jectum, sed tantum ad suum correlativum:
ergo &c.

Quod diximus de intellectu, dicendum est
de voluntate: quia de utraque eodem proportionali
modo philosophandum est. Unde sicut non debet
in Deo admitti duplex intelligere, unum essentialis,
& alterum notionale, ut jam ostendimus, ita nec
duplex velle.

Dices: D. Thomas infra quæst. 37. art. 2. ad 1.
esse sapientem vel intelligentem in Divinis non
distinguitur nisi essentialiter, & ideo non potest dici quod
Pater sit sapiens vel intelligens Filio; sed diligere su-
muntur non solum essentialiter, sed etiam notionaliter:
Ergo quamvis in Deo admitti non debeat duplex
intelligere virtualiter distinctum, unum essen-
tiale, & alterum notionale, bene tamen duplex
velle.

Respondeo concessio Antecedente, negando
Consequentiam: nam D. Thomas ibi solum in-
modum, inter nomen intellectus & dilectionis
hæc hæcuerit discrimen, quod primum non dicitur
de Filio in Divinis; quamvis enim secunda Trini-
tatis persona Verbum denominetur, non vocatur
intellectio aut cognitio: alterum vero at-
tribuitur Spiritui Sancto; ille enim non solum
amat, ut impulsus, sed & dilectio appellatur.
Ex quo infert S. Doctor, quod licet non possit
dici, quod Pater est sapiens aut intelligens Filio,
tamen quod Pater & Filius diligunt se Spiritu
Sancto.

Dico ultimum, processiones divinas activè sum-
ptas esse ipsosmet actus intelligendi & volendi,
cum speciali tamen modificatione, intellectioni
& voluntati virtualiter superaddita.

Explicatur & simul probatur conclusio. Quam-
vis actualis productio Verbi in Divinis sit forma-
liter ipsum intelligere: quia tamen intelligere ab-
solute & cum præcisione sumptum, est commune
tribus Personis, & in Filio & Spiritu Sancto non
exprimit Verbum; inde fit ut quantum forma-
liter est productio, debeat aliquid addere supra
Tom. II.

A seipsum absolute & cum præcisione sumptum:
quod cum non possit esse aliquis actus specialis,
virtualiter ab ipso distinctus, ut ostendimus, debet
esse quædam modificatio, ratione cuius sit expres-
sio Verbi in Patre; non autem in Filio, & Spiritu
Sancto. Quod explicatur exemplo ex naturalibus
desumpto. Sicut enim per actum scientiæ naturalis
producit habitus scientiæ, absque eo quod esse
productionem talis habitus, dicat specialem ratio-
nem actionis, distinctam ab actu scientifico; sed
ita ut ipsemet actus sciendi sit productio illius, non
absolute, & quatenus præcisè est actus denomi-
nans scientem & scitum, sed prout est modifica-
tus per quandam formalitatem modalem fecun-
ditatis & causalitatis. Ita similiter in Divinis ver-
bum exprimitur per illummet actum, qui est intel-
ligere, quatenus tamen habet specialem modifica-
tionem sibi superaditam, ob quam exprimit illud.
Quod non est ita intelligendum, ut illa formalitas
sive modificatio sit ipsa expressio Verbi; aliàs esset
actio specialis ab intellectione saltem formaliter
distincta; sed ita solum ut compleat intellectio-
nem in ratione dictionis sive expressionis Verbi,
ob quam rationem non incongrue ab aliquibus di-
citur expressio, sive productio Verbi ut quo, quia
est illud quo intellectio habet exprimere Verbum
ut quod.

Est tamen hæc differentia inter scientiam & in-
tellectionem creatam producentem verbum, ex
una parte, & intellectionem divinam ex alia, quod
modus sive formalitas illa quam intellectio creatam
& actus sciendi dicunt, in quantum habent ratio-
nem productionis, est aliquid in recto ab illis im-
portatum, quo habent complere vim & efficaciam
inferendi verbum, aut habitum scientiæ; & hoc
quia ratione suæ limitationis non sibi formaliter
identificant quidquid ad hoc munus requiritur: at
verò modificatio quam dicit intellectio divina, ut
productiva Verbi, est aliquid ab ea solum in obli-
quo importatum, & tanquam connotatum: quia
ratione suæ infinitatis habet ex se formaliter quid-
quid in recto requiritur ad expressionem Verbi.
Illud autem obliquum sive connotatum nihil aliud
est quam relatio Paternitatis sive modus specialis
quo est in prima Persona, vel in Persona constitu-
ta per relationem Paternitatis: unde quia il-
lam modificationem non dicit formaliter in
Filio, & in Spiritu Sancto, sed oppositam, non
est in eis actualis expressio Verbi, sed solum sim-
plex intellectio. Quod verò illa modificatio sit
illud quod modò assignavimus, patet ex eo quod
quidquid aliud divina intellectio dicit, præter hu-
jusmodi connotatum, habet etiam in Filio & Spi-
ritu Sancto.

§. IV.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

EX dictis inferes primò: duplex esse discrimen
inter dictionem intellectus creati & intel-
lectus divini. Primum est, quod in dictione creatam
ordo ad verbum productum est prior ordine ad
objectum intellectum; quia non nisi in illo, & ra-
tione illius, ad objectum terminatur: dicitio autem
divina, prius intelligitur terminata ad objectum
sub conceptu intellectus, quam ad Verbum pro-
ductum; quia Verbum non est necessarium, ut in
illo & ratione illius cognoscatur objectum: imò
Verbum ex infinita fecunditate, & cognitio-
ne essentialis & Trinitatis procedit, ut infra vi-
debimus.

38.

Disp. 9. art. 2.

Secundum discrimen inter utramque est, quod dictio creata comparatur ad intellectum ut sic, tanquam species ad genus: dictio autem divina non sic comparatur, sed ut res cum modo, ad rem sine modo. Primum patet: nam dictio creata essentialiter distinguitur ab intellectu non producente verbum, & cum illa univocè convenit in ratione intellectus: Ergo dictio creata comparatur ad intellectum ut sic, uti species ad genus. Secundum manifestè probatur: intellectus divina non multiplicatur virtualiter intra lineam intellectus, per intellectum notionalem & essentialem, ut supra ostendimus: Ergo dictio non comparatur ad intellectum divinam, ut inferior in linea intellectus; & aliàs illi superaddit modum supra explicatum: Ergo differt ab illa ut includens ab inclusio, & sicut res cum modo, à re sine modo. Ratio autem cur dictio creata ab intellectu non producente verbum differt in linea intellectus, non autem dictio divina ab intellectu divina, est, quia intellectus creata producit verbum, habet objectum distinctum ab intellectu non producente; cum prima circa objectum creatum, secunda circa objectum increatum, Deum scilicet clarè visum, versetur; idèq; differt in linea intellectus, dictio verò divina, in ratione intellectus, & divina intellectus, habent idem objectum formale, nempe immaterialitatem divinam, & divinam essentiam; & idè intra lineam intellectus non distinguuntur.

59. Infero secundò contra Scotum, Suarezem, & alios: processionès divinas activè sumptas, non identificari adæquatè cum relationibus principiorum, v. g. generationem activam cum relatione Patris, Patet etiam hoc corollarium ex dictis: Nam, ut §. precedenti ostendimus, dictio in Deo non est actus ab intellectu essentiali virtualiter adæquatè distinctus: At si identitate adæquatè cum Paternitate gauderet, non posset non distingui virtualiter adæquatè ab intellectu essentiali, cum ab illa virtualiter adæquatè Paternitas distinguatur: Ergo generatio activa cum relatione Patris adæquatè non identificatur, sed absolutum cum respectivo importat.

60. Sed oppones in contrarium celebre testimonium D. Thomæ infra quæst. 41 art. 1. ad 2. ubi ait: *Remota motu, actio nihil aliud importat quam ordinem originis, secundum quod à causa aliqua vel principio procedit in id quod est à principio: unde cum in Divinis non sit motus, actio personalis producentis, nihil aliud est, quam habitudo principij ad personam quæ est à principio; quæ quidem habitudines sunt ipse relationes.* Quibus verbis non solum videtur favere oppositæ sententiæ, sed etiam ad illam suadendam, hoc argumentum insinuare. Secluso motu ab actione, non remanet nisi sola relatio: Sed à processione divina secluditur motus: Ergo in illa non remanet nisi sola relatio; & consequenter generatio, & quævis alia processio activa, adæquatè in relatione consistunt.

61. Ad testimonium D. Thomæ quidam ex nostris respondent, loqui D. Thomam de actibus notionabilibus, secundum id quod addunt ad actus essentialis, in quibus prout sic, ex hic quæ in actione creata inveniuntur, non remanet nisi sola relatio. Sed meliùs responderetur, loqui D. Thomam de processionibus divinis, quantum ad id à quo nomen processionis fuit impositum ad significandum, non verò quoad rem significatam: quia ut ibi docet, processio fuit imposita ad significandum, à motu in quo ordo realis fundatur; & quia

à processionibus divinis secluditur motus, conquirens fit, quòd loquendo de processione, quantum ad id à quo nomen fuit ad significandum impositum, non remaneat nisi relatio sola; ex parte tamen rei significatæ, præter motum & realitatem actualitatis, quæ in divinis processionibus invenitur. Unde ad argumentum in forma respondendo, distinguendo Majorem, secluso motu ab actione, non remanet nisi sola relatio; ex his que importat actio, quantum ad id à quo nomen actionis fuit impositum, concedo Majorem: ex his que importat actio, ex parte rei significatæ, nego Majorem. Et in isto in actione essentiali intellectus divini, à qua secluditur motus, & tamen in illa non remanet sola relatio, sed vera ratio actionis & intellectus. In isto etiam in creatione activa, à qua etiam secluditur motus, & tamen non remanet nisi sola relatio; aliàs cum relatio fundata in creatione sit relatio rationis, in ente rationis creatio consistet.

Quod diximus de processionibus activis, dicendum est de passivis, servatâ proportionè: unde sicur actio intelligendi, prout in Patre, seu ut modè, ficata relatione Paternitatis, est generatio activa, ita ipsam intelligi, ut in Filio, seu ut filiatione modificatum, est nativitas & origo passiva: quæ utramque relatio ingreditur, non ut forma, sed ut complementum formæ, ut magis patebit ex dictis articulo sequenti.

ARTICULUS III.

Quodnam sit principium quo Divinarum processionum?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ.

Suppono primò, duplex solere à Philosophis distingui principium alicujus operationis: unum quod vocant, *principium quod*, & est ipsum suppositum operans; unde communiter dicitur quòd actiones sunt suppositorum: alterum quod appellant *principium quò*, & est forma seu virtus, quæ mediante supposito operatur. Et hoc secundum ad huc est duplex; remotum scilicet, sive radicale; & proximum, seu formale; ut videre est in productione ignis vel caloris: proximum enim est principium quò, est calor; radicale verò, forma substantialis ignis, à qua calor emanat tanquam proprietas.

Suppono secundò principium quod divinarum processionum esse ipsum suppositum Patris & Filij Patris quidem respectu generationis, & Patris & Filij simul respectu spirationis. Quod enim realiter procedit, realiter debet distingui à principio à quo procedit, propter oppositionem relativam, quæ inter producens & productum reperitur: unde cum in Divinis solæ Personæ distinguantur realiter, illæ solum possunt esse principium quod divinarum processionum. Quare Concilium Lateranense cap. *Damnatus*, de summa Trinit. & fide Cathol. decernit essentiam divinam nec generare, nec spirare. His præmissis.

Celebris restat difficultas & controversia inter Theologos, quodnam sit principium quò, tam remotum, quam proximum divinarum processionum? Cum enim in Patre generentur Filius, & in Patre & Filio producentibus Spiritus Sanctus